

FÖRVETET

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD | LÄNSSTYRELSEN I JÖNKÖPINGS LÄN | NR 3 2021

*Laga gott, prata gott
– det gör skillnad*

SIDAN 8

Fler ska känna en lokal matstolthet | Asp – *Populus tremula*
Så sköter du din hund eller katt | Eld ger nytt liv | Naturnära jobb
Försurningen – fortfarande inte löst | Våra vilda bin

FÖRVETET

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Telefon 010-223 60 00
E-post jonkoping@lansstyrelsen.se
Webb www.lansstyrelsen.se/jonkoping

KONTAKT

Ansvarig utgivare
Nina Elmsjö, Avdelningschef
Landsbygdsavdelningen,
Länsstyrelsen i Jönköpings län
E-post nina.elmsjo@lansstyrelsen.se

UTGIVNINGSPLAN 2021

4 mars, 6 maj, 23 september,
25 november

PRENUMERATION

Önskar du prenumerera på Förvetet
kontakta Länsstyrelsens växel.
Prenumerationen är kostnadsfri.
Telefon 010-223 60 00
E-post jonkoping@lansstyrelsen.se

GRAFISK FORM

Pär Axenford

FOTO

Framsidesbild: Jonatan Nilsson

UPPLAGA

5200 exemplar

TRYCK

Exakta, Malmö 2021

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Förvetet delfinansieras
av EU-medel

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Vad har pandemin gett till dig?

Vilken sommar vi haft! Äntligen har vi kunnat börja ana det liv vi hade före pandemin. Jag har njutit av att, på ett ansvarsfullt sätt, kunna umgås med vänner och familj igen, resa inom landet och stolt suttit ned i kyrkan för att få både min första och andra dos vaccin.

Än är pandemin inte över och troligen får vi leva med den länge till, men förhoppningsvis under något mer normala förhållanden. Det har varit en tuff tid för oss alla men på olika sätt. Vi är många som fått jobba mer och annorlunda och kanske med annat än vi är vana vid. Vi har inte kunnat träffa de som betyder allra mest för oss. Kanske har vi till och med förlorat någon nära eller bekant. Vi har tvingats avstå både utlandsresor och fest. Den där guldkanten i vardagen har minst sagt varit naggad.

Det har varit och är fortfarande en tuff tid. Men kanske kan det ändå komma något ur denna prövning? Vad har pandemin gett till dig, som gör att du kan minnas den här konstiga tiden med en liten solglimt i backspegeln?

Jag kan för egen del se att jag har fått en lugnare vardag då hemarbetet tagit bort restid och förenklat logistiken. Jag har fått mer tid för mitt hem och min familj. Jag har hittat guldkorn i min närhet som jag annars inte sett, när siktet varit inställt på en strand i Spanien. Jag har fått tid till eftertanke och att verkligen känna efter vad jag vill och vad som är viktigt. Jag har också fått se vad min arbetsplats klarar av. På rekordsnabb tid har vi ställt om hela verksamheten till att fungera på distans, från korridorsnack till Skypemöten över en natt. Jag tror också att vår natur fått chansen att ta några djupa sköna andetag när våra transporter och utsläpp minskat drastiskt.

En annan positiv sak som pandemin fört med sig är att fler valt att skaffa husdjur. Och det är ju underbart att ha tiden att ta till sig en ny familjemedlem. Men hur ska vi göra för att ta hand om dem på bästa sätt? Det berättar djurskyddshandläggaren Fredrika mer om i artikeln på sidan 22.

Johanna Hedén
Enhetschef
Veterinär- och djurskyddsenheten

FÖRFATTARE I NUMMER 3

Vill du komma i kontakt med någon artikelförfattare?

Du når oss via telefon 010-223 60 00, alternativt
e-post fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se

Anne-Catrin Almér

Pernilla Ardholt

Sandra Dahlgren

Anna Engstedt

Sofia Ellergård

Anna Grönlund

Christoph Hochmuth

Maria Lindekull

Oskar Lövbom

Cornelia Mattiasson

Jonatan Nilsson

Christina Odén, RJL

Toomas Pantzar

Fredrika Rasmussen

Anna Sandhammar

Innehåll nr 3 2021

4 Asp – Populus tremula

Aspen är både hackspettens, bastubadarens och eldarens bästa vän! Att man säger darra som ett asplöv beror på att bladens skaff är både långa och tillplattade. Kanske för att klara vinden bättre, fånga solljus eller skydda sig mot insektsangrepp.

7 Hallå Gustav Enander

Möt Gustav Enander som nyligen tillträdde som avdelningschef för naturavdelningen.

10 REKO-ringar i vårt län

Intresset för att starta, handla eller vara med på REKO-ring har ökat markant de senaste åren. I dag finns tolv REKO-ringar i vårt län.

11 Aktuellt - Regional livsmedelsstrategi i Jönköpings län

Vad händer inom arbetet med den regionala livsmedelsstrategin?

12 Försurningen – fortfarande inte löst

Många minns säkert de döda skogarna från melaneuropa som fyllde media på 80- och 90-talet. Surt regn pekades ut som en möjlig orsak och begreppet försurning slog igenom med full kraft.

14 Eld ger nytt liv

Skogsbränderna har minskat i takt med att svedjebruket försvunnit och vi har blivit bättre på att släcka. Arter som utvecklats i samklang med bränd skog får svårt att klara sig.

16 Våra vilda bin

En sommar går fort. För oss människor varar sommaren bara i några månader men för ett bi varar en sommar en hel livstid. Under denna livstid ska mycket hinnas med och livet kan bli rätt stressigt.

18 Livet i marken ger livsmedel och en levande landsbygd

Med pågående klimatförändringar krävs nya idéer och strategier inom lantbruket. Vattenunderskott och skyfall under samma vecka kan bli den nya verkligheten.

20 Greppa Näringen fyller 20 år

Hälften av åkermarken i Sverige brukas av lantbruksföretag som är medlemmar i Greppa Näringen.

22 Så sköter du din hund eller katt

Under pandemin har fler svenskar än tidigare skaffat hund eller katt som sällskapsdjur. Hur gör du för att på bästa sätt ta hand om din nya familjemedlem?

24 Kontroller av jordbrukarstöden underlättas med hjälp från ovan

Länsstyrelsen tar nu modern teknik till hjälp vid kontroller av aktivitetskravet inom gårdsstödet. Sedan år 2020 används satellitbilder och automatiserade analyser av nämnda bilder.

26 Naturnära jobb

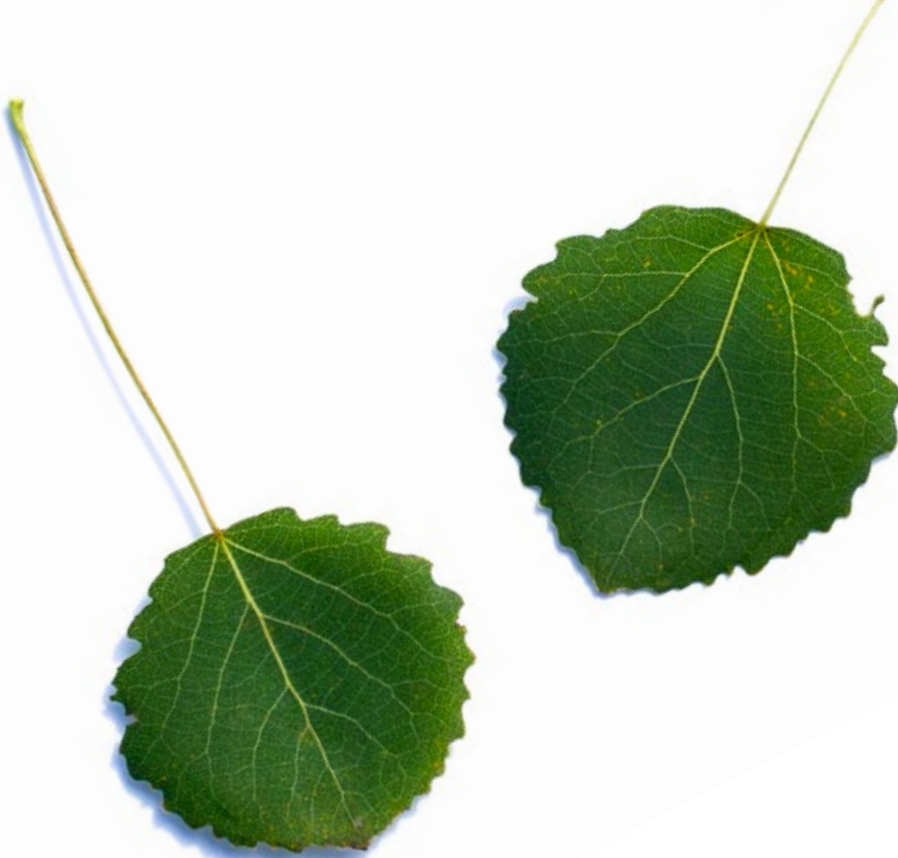
Naturnära jobb är i full gång. Men vad gör de Naturnära jobbarna och varför? Inom vilka områden arbetar de och hur är arbetet kopplat till den biologiska mångfalden?

29 Ytterligare stödmöjligheter under förlängningsåren

Regeringen har beslutat om förstärkning av landsbygdsprogrammet under förlängningsåren med 417 miljoner kronor.

30 Smått och gott från länet

31 Recept - Tid för rotfruktsfest

Asp – *Populus tremula*

Aspen är både hackspettens, bastubadarens och eldarens bästa vän! Att man säger darra som ett asplöv beror på att bladens skaft är både långa och tillplattade. Kanske för att klara vinden bättre, fånga solljus eller skydda sig mot insektsangrepp.

Text Maria Lindekull | Foto Länsstyrelsen

Aspen var ett av de första träden som vandrade in i Sverige när istiden gick mot sitt slut och isen smälte undan. Den finns i dag spridd över hela landet och är efter björk ett av vårt vanligaste träd. Aspen är ljuskrävande och växer därför gärna precis där skogen börjar. Den solbelysta och torrare barken på södersidan är en bra plats för olika lavar, till exempel den gula väggslaven. Den mer fuktiga barken på norrsidan blir växtplats för mossor. Hos äldre träd är barken tjock och uppsprucken vilket ger utrymme för flera olika arter av lav att etablera sig. Dessutom har aspens bark ett högt (basiskt) pH, som ytterligare bidrar till att ännu fler arter av lavar, svampar och insekter trivs här. Därmed

blir aspen även viktig för andra djur såsom hackspettar, bäver och älg.

FAVORIT HOS HACKSPETTAR, ÄLG OCH BÄVER

Aspvedbockens larver lever inuti aspen och älskas av bland annat vittryggig hackspett. Eftersom aspens ved är så mjuk är det lätt att hacka hål för att komma åt insekterna. Detta underlättas även när asptickan har fått fäste på stammen. Tickan rötar virket. Något som gör det lättare för hackspettar att söka efter insekter. Spillkråkan kommer gärna för att leta insekter, men också för att göra bohål att föda upp sina ungar i. Stammen på en gammal asp kan ha flera bohål, som ett riktigt höghus, och gillas även av insekter, fladdermöss och ugglor.

Ung asp uppskattas också av bäver och är det träd som de oftast fäller. Även älg gillar ung asp, så mycket att asp ibland kan ha svårt att föryngra sig. På sikt kan det därför bli ont om gamla aspar och därmed svårt för insekter, lavar och mossor. En insekt som däremot gynnas är aspkvistgnagaren som har sin larvutveckling i de torkade skott som blir när aspen betats.

GAMMAL ÄR BÄST

På grund av att trädet rötas så lätt blir det heller inte så gammalt, sällan mer än 100 år. Som levande gynnas många organismer, men det är inget i jämförelse med när aspen är död. De flesta insekter lever på död asp.

Äldre aspar får grov bark. På den här stammen kan du se både aspticka, *Phellinus tremulae*, och lite längre upp ett bohål.

Ett omkullvält träd kan fungera som livsrum i 50-60 år innan trädet förmultnat helt. En av de största insektsarterna som man, i södra delen av Sverige, kan hitta i dessa liggande och ihåliga aspar är den bruna guldbaggen som är känd från filmens värld.

FÄLLER DU EN ASP STÅR DIG TUSEN ÅTER

En avverkad asp bildar ofta kloner genom stubbskott. Att skotten är genetiskt identiska visar sig genom att bladen slår ut vid samma tid på våren eller har samma höstfärg och släpper bladen samtidigt. Eftersom aspen har ett väldigt kraftigt rotsystem kan den skjuta ett stort antal rotskott på liten yta om moderträdet avverkas. För att minska antalet rotskott kan man testa att göra en högstubbe av trädet eller ringbarka det så att det dör långsamt, 4-5 år innan det kan avverkas. Ringbarkning kan även rekommenderas om man har problem med knäcksjukan. Detta är en svamp som dödar tallskott och har aspen som mellanvärd. Om man avverkar aspen kan de efterföljande stubbskotten förvärra smittspridningen. Då är det

bättre att ringbarka aspen, så att den sakta tynar bort och rotskotten inte blir så många.

HANE ELLER HONA?

Aspen är tvåbyggare vilket betyder att det finns hon- och hanaspar. Träden blommar i april på bar kvist. Hanen har långa röda hängen medan honhängen, när de befruktats, blir till ulliga korvar som släpper en stor mängd frön med vita hårpenslar. 2019 var det rekordmycket frön som yrde omkring efter blomning, nästan som snö. Det hade att göra med den ovanligt varma sommaren 2018 som ledde till många blomknoppar, som blommade året efter.

TÄNT VAR DET HÄR!

Asp har nästan alltid använts till att göra tändstickor av. Detta för att den är rakfibrig och därmed lättkluven. Av en enda stock kan man göra cirka 370 000 tändstickor och en halv kubikmeter asp kan ge 1 miljon tändstickor. Jönköping blev känt över hela världen när tändsticksfabriken började göra säkerhetständstickor i slutet av 1800-talet och fortfarande görs alla svenska tändstickor av asp. Förutom

tändstickor används aspen till bland annat pappersmassa och värmeflis. Eftersom aspens virke inte innehåller hartser (kåda) blir inte virket så varmt, vilket gör det perfekt till bastulavar. Förr gjorde man proteser av asp, eftersom aspvirket är så lätt. ■

SPARA ASP - GYNNA MÅNGA ARTER

Fjärilar - cirka 100 arter är knutna till aspen, cirka 10 av dessa på död asp.

- **Skalbaggar** - 345 arter, varav 21 på levande aspar. Resten på död asp eller i döda rester i stamhål.
- **Mossor** - cirka 50 arter växer på asp.
- **Lavar** - cirka 35 arter knutna till asp.
- **Svampar** - cirka 50 arter växer på asp, cirka 600 på något sätt knutna till trädet.

LÄS MER

- » skogskunskap.se
- » skogeniskolan.se
- » skogen.se
- » tekniskamuseet.se

Hallå Gustav Enander

Gustav Enander är den nyutträdde chefen på Naturavdelningen som tror på dialog i alla led.

– Det blir bättre när man jobbar tillsammans, säger han.

Text Anna Grönlund | Foto Jonatan Nilsson

Gustav studerade fysik med inriktning mot klimatfrågor i Lund och Köpenhamn.

– När jag efter mina studier fick chansen att börja arbeta som klimatanpassningssamordnare på Länsstyrelsen tvekade jag inte. På Länsstyrelsen finns många intressanta och roliga arbetsuppgifter och många härliga kollegor.

Sex år som enhetschef för miljöskyddsenheten har Gustav också hunnit med innan han nu tar sig an tjänsten som chef över Naturavdelningen.

BEVARA NATURVÄRDEN

Gustav lever med sin familj som består av sambo och tre barn. Familjen tycker om att vara ute i naturen både för att leka, plocka bär och svamp eller paddla kanot. På sommarstället i Dalsland har han under sommaren försökt sig på att lära sig slå med lie för att få till fina blomsterängar.

– Hur man sköter mark för att bevara naturvärden intresserar mig. Det som är spännande med naturvård är att det finns många aspekter som berörs. Naturens egna värde, markägares nyttjande av marken, friluftslivsintresse för att nämna några. Hur man får det att samspela tillsammans tycker jag är viktigt, säger Gustav.

LEDA OCH UTVECKLA

Nu är Gustavs uppdrag att leda och utveckla naturvårdsfrågor.

– Jag vill att vi ska bedriva en effektiv och bra myndighetsutövning, att skattemedel används på rätt sätt och att den politik som beslutas genomförs. Vi behöver säkerställa

att våra åtgärder är relevanta och får efterfrågad effekt. Så nyttan av vårt gemensamma arbete kan bli mesta möjliga.

Han fortsätter:

– Det är också viktigt för mig med det goda bemötandet som myndighet i både enkla och svåra frågor. Att vi har en professionell hållning. Jag tror också att det är viktigt att vi är medvetna om vad andra tycker om det vi gör. Målet är att arbeta i dialog med berörda parter så att man kan ta del av varandras kompetens. Då tror jag att vi skapar bättre förutsättningar för att vi ska klara våra uppdrag och närma oss uppfyllandet av de svenska miljömålen.

Fler ska känna en lokal matstolthet

Gustav ska hjälpa företagare att få fler att känna en lokal matstolthet. Projektet är en del i arbetet med länets livsmedelsstrategi och kommer att gynna en levande landsbygd och svensk livsmedelsproduktion.

Text och foto Jonatan Nilsson

När jag tvekande kör förbi ett gult hus ser jag hur en man står vid dörren och vinkar, det ger mig bekräftelsen på att jag har hamnat rätt. När jag väl har parkerat bilen inne på en fin grusuppfart blir jag uppbjuden på ett trädäck som ligger i anslutning till en berghäll i trädgården. Vi ska prata om hur viktigt det är att vara stolt över och berätta om de lokala råvarorna man använder.

Mannen som jag pratar med heter Gustav Arnell och han har tillsammans med några kollegor i livsmedelsbranschen tagit fram ett koncept som de kallar lokal matstolthet. Det ska få fler att inte bara göra bra saker utan även prata om det.

– Jag tror mycket på att man ska titta på vad man har och berätta om det, till att börja med. Sen bygger man på lite till. Mitt mål som jag brukar tänka är att man ska känna en stolthet för sin hembygd så pass mycket att man väljer att bjuda sina vänner från andra delar av landet och säga ni måste komma hit och besöka oss för det här är så fantastiskt, det är så bra, säger han.

Gustav har själv många års erfarenhet av mat från att ha börjat som kock och kökschef till att i dag hjälpa företag i deras utvecklingsarbete. Och det är i det här arbetet som han tillsammans med kollegor i branschen har sett att det finns ett behov och att fler behöver veta mer om hur man

ska prata med gäster och kunder.

– Det fanns en lucka som vi ville fylla. Vi tror att det verkligen kan göra skillnad för matproduktionen i Jönköpings län, säger Gustav.

FYRA MATTRÄFFAR

Det var i samband med ett möte kring mat och matkultur på Wallby Säteri, som ligger utanför Vetlanda, som idén föddes. Idén har nu sipprat ner i fyra matträffar under oktober och november, som finansieras av pengar från EU i ett länsstyrelseprojekt som heter "Nya jobb på landsbygden". Träffarna ska inspirera och till viss del utbilda deltagarna. Men tanken är också att det ska vara nätverksbyggande, så att fler samarbeten kan uppstå i framtiden.

– Själva poängen är att man ska träffa en kollega eller en leverantör eller en ny kund som man kan samarbeta med och skapa nya möjligheter. För att ge kunderna ännu bättre upplevelser till kommande säsong, säger Gustav.

Efter alla år som Gustav arbetat med och mot länets livsmedelsbransch har han ett stort kontaktnät som han ska använda för att nå så många som möjligt med inbjudan till de här träffarna. För att inte resan ska vara ett hinder ska det vara fyra träffar utspridda i länet. Men det är inga vanliga konferenslokaler som kommer att användas.

– Vi bjuder in med att man tar med en sittpall eller ett liggunderlag att sitta på och en mugg. Vi kommer vara ute i naturen och ha grifeltavlor och inga skärmar, det är målet med den dagen. Det tekniska blir väl ljud för att alla ska höra ordentligt, säger han.

ÖPPEN ELD OCH GASOLKÖK

Just nu har sommaren fortfarande ett grepp om naturen även om vindarna kan kännas aningen kyliga när solen gömmer sig bakom molnen som är utspridda över den annars blå himlen. En tiggande spårhök bryter av den annars mer välkända fågelsången.

Men i oktober krävs förmodligen varmare kläder för de här träffarna som är heldagsaktiviteter ute. Men den öppna elden och gasolköket

kommer också att värma deltagarna. Maten som tillagas ute kommer att vara i stort fokus där tanken är att den ska vara tillagad på råvaror från närområdet.

– Det är väldigt lätt att stå och prata runt en bubblande stekhäll eller vad det kan vara, säger Gustav.

FÖR EN LEVANDE LANDSBYGD

Exakt vad de här träffarna kommer leda till och om det blir fler träffar vet inte Gustav idag. Men det som gör att han tycker att det här är viktigt handlar om att behålla en svensk livsmedelsproduktion och en levande landsbygd.

– En levande landsbygd kommer att bli den största vinsten och vi har ändå byggt upp en bra livsmedelsproduktion i Sverige, då gäller det att vi förvaltar det, säger Gustav.

Han tror också att när fler blir bättre på att prata med kunder och gäster om allt bra som görs blir det samtidigt lättare att nå målet i länets livsmedelsstrategi om att bli en attraktiv matregion. I dag tycker han att länet har en bit kvar för att bli bland de bästa i landet på mat. Men han menar samtidigt att vi har delar i länet som är till stor fördel.

– Vi har en väldigt trevlig place-ring. Oavsett vad man tycker om att E4:an går genom länet, men den tillför väldigt många besökare som behöver stanna och äta. Det är en viktig nerv, säger han och fortsätter.

– Vi har både skog, åker, äng och sjö i länet så det är ett mångfasetterat län med många olika typer av verksamheter.

VIKTIGASTE STEGET

Att få fler att känna till de lokala pärlorna och vilja parta om det med sina vänner utanför länet tror Gustav kommer få fler att stanna till här och bidra till en levande landsbygd. Men han menar samtidigt att man inte får glömma det absolut första och viktigaste steget.

– Det viktigaste är till syvende och sist att maten är god, annars hjälper det ju inte vad det är för råvaror, då är man körd. Och sen ta hand om de kunder som kommer, säger han. ■

NYA JOBB PÅ LANDSBYGDEN

Text Anna Engstedt

Matträffarna i artikeln intill är en del i arbetet med Jönköpings läns regionala livsmedelsstrategi. Träffarna finansieras av ett nytt kompetensutvecklingsprojekt som Länsstyrelsen driver: "Nya jobb på landsbygden". Målgruppen är alla företagare på landsbygden. Det kan vara lantbruksföretagare som vill bredda sin verksamhet eller andra landsbygdsbor som vill utveckla företagande och affärsmässighet. Aktiviteterna inom Nya jobb ska bidra till utveckling av de enskilda företagen, men också till att utveckla samverkansformer mellan företag.

Det kommer att erbjudas traditionella kurser och enskild rådgivning inom Nya jobb, men även nätverksträffar som kan ge inspiration till nya lösningar och utveckling av verksamheten. Aktiviteter som vi har på gång och rådgivningen som erbjuds kommer att annonseras i våra ordinarie kursutskick, här i Förvetet och i kalendern på länsstyrelsens webbplats. Om du som landsbygdsföretagare har några idéer och önskemål är du välkommen att höra av dig! ■

Kontakt

Anna Engstedt
anna.engstedt@lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 62 43

LÄS MER

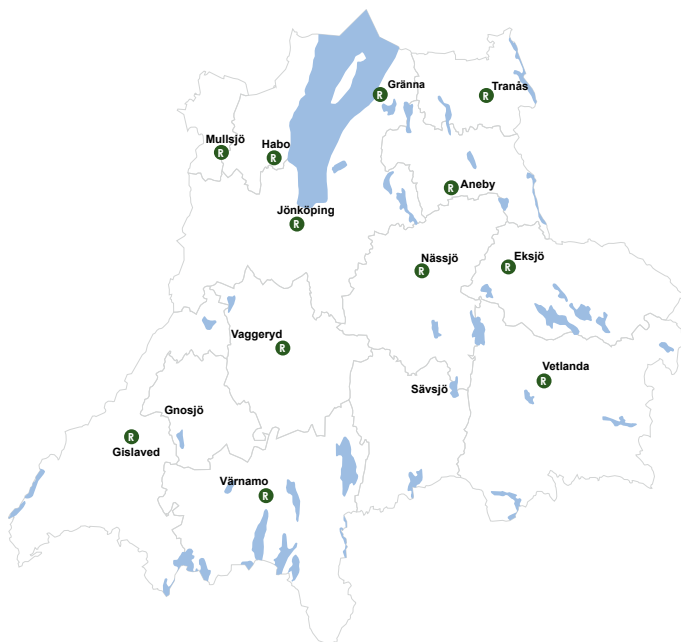
Mer information kommer att finnas på sidan Lokal Matstolthet på Facebook, sök efter "Lokal Matstolthet" så kommer du rätt.

REKO-ringar i vårt län

Intresset för att starta, handla eller vara med på REKO-ring har ökat markant de senaste åren. Länets första REKO-ring startade i Värnamo 2018. I dag finns tolv REKO-ringar i vårt län, varav den största är REKO-Jönköping-Huskvarna med över 13 000 medlemmar.

Text Christina Odén | Illustration Länsstyrelsen

REKO står för Rejäl Konsumtion och är ett sätt att handla lokalproducerad mat, helt utan mellanhänder. Den första REKO-ringen i Sverige bildades i Grästorp hösten 2016, men idén kommer från finska Österbotten där modellen med REKO-ringar startade 2013. De senaste åren har antalet REKO-ringar i Sverige ökat snabbt och enligt Hushållningssällskapet fanns det runt 250 aktiva REKO-ringar i april 2021, med 800 000 medlemmar i de olika Facebook-grupperna.

SÅ FUNGERAR EN REKO-RING

Livsmedelsproducenter säljer livsmedel och produkter direkt till konsumenten. Beställningar görs via en särskild Facebook-grupp för orten och säljarna annonserar om vad som är till salu, medan köparna kommenterar under inläggen vad de vill köpa. Utlämnning sker på en särskild plats med jämna mellanrum.

KOM IGÅNG OCH SÄLJ GENOM REKO-RING

Hushållningssällskapet* har på sin hemsida samlat kunskap och erfarenheter, både för de som vill driva en REKO-ring och för de som vill sälja genom REKO. Här finns råd om hur man gör för att

starta en ring och tips på vilka regler som producent behöver ha extra koll på. Grafiskt material har tagits fram och kan laddas ner gratis via webbplatsen hushallningssallskapet.se. Använd sökord "REKO". Här kan man också hitta REKO-ringar i sin omgivning.

HANDLA PÅ REKO-RING?

Om man vill handla närproducerat helt utan mellanhänder, gynna sitt närområde och dessutom få en personlig kontakt med livsmedelsproducenten så är REKO-ringen ett givet alternativ. Här får man tag på råvaror i säsong och mat med tydligt ursprung. Transporterna är

mer effektiva, det är färre onödiga förpackningar och matsvinnet för säljaren är väldigt lågt jämfört med torghandel, eftersom man alltid vet exakt hur mycket som går åt. ■

*Hushållningssällskapet har på uppdrag av Jordbruksverket jobbat med att främja uppstart och informera om Reko-ringar i hela landet. Satsningen har finansierats genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och pågår till oktober 2021.

LÄS MER

På Hushållningssällskapetets webbplats finns det mer information.

» hushallningssallskapet.se

Förädlingsserie kring småländska råvaror

Under våren har ungefär 30 deltagare följt med på digitala inspirationstillfällena kring förädling av småländska råvaror. Det hela har anordnats som ett samarbete inom ramen för arbetet med de regionala livsmedelsstrategierna i Jönköpings län, Kronobergs län och Kalmar län.

Producenter av råvaror, förädlare och blivande sådana har fördjupat sina kunskaper om hur man förädlar mjölk till olika ostar, ostkaka och glass. De har också skaffat ett bredare nätverk och diskuterat marknadsföringskanaler och pris-sättning med erfarna entreprenörer och mathantverkare.

FORTSÄTTNING I HÖST

Serien fortsätter under hösten med förädling av äpplen, frukt- och bär och tackakött under ledning av erfarna branschrådgivare.

Kontakt och anmälان

Christina Odén
christina.odén@rjl.se
Telefon 073-025 94 18

Rebecca Wikström
rebecca.wikstrom@lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 73 84.

Arbetsmarknadsdag för gröna näringar

Som en del av arbetet med den regionala livsmedelsstrategin i vårt län, anordnas 3 november en arbetsmarknadsdag för gröna näringar. Dagen vänder sig till studie- och yrkesvägledare inom utbildningsverksamhet, matchningsföretag, vuxenutbildningar, yrkesvägledare på arbetsförmedlingen och AMA.

Syftet med dagen är att öka kunskapen om yrken inom de gröna näringarna.

DELA MED DIG AV DINA UTBILDNINGSERFARENHETER?

Är du agronom, hortonom, hip-polog eller har du någon annan grön utbildning som du vill berätta lite kort om? Då är du välkommen att höra av dig. Dagen är under planering och kommer att genomföras på Tenhults naturbruksgymnasium och/eller digitalt.

Kontakt och anmälان

Christina Odén
christina.odén@rjl.se
Telefon 073-025 94 18

Fritidsbarn på gårdsbesök i Tenhult

Ett 60-tal fritidsbarn från olika bostadsområden i Jönköping besökte Tenhults naturbruksgymnasium i slutet av juni. Besöket anordnades av Hushållningssällskapet i Jönköpings län, Vätterhem och Region Jönköpings län som ett samarbete kopplat till arbetet med den regionala livsmedelsstrategin och som en kortversion av "Skolan på gården" – ett projekt som drivs av Hushållningssällskapet i Jönköping.

Syftet var att förmedla kunskap om matens ursprung, möta djur, se maskiner och få en fin naturupplevelse. Barnen fick klappa dygnsgamla kalvar, baka eget bröd, provsitta i maskiner och gå runt i stallar och i den omgivande naturen. Många var nyfikna på verksamheten och några ville gärna gå en utbildning på Tenhult så småningom.

Är du intresserad att veta mer om projektet "Skolan på gården" eller kanske till och med vara en del av projektet och ta emot skolbesök på din gård? Hör av dig till projektledare.

Kontakt

Birgitta Andersson
birgitta.andersson@hushallningssallskapet.se
Telefon 070-829 09 75

Text Christina Odén, Region Jönköpings län

Foto Symbolbilder, Johan Werner Avby och Christina Odén Region Jönköpings län.

DET HÄNDER UNDER KLIMATVECKAN

Klimatveckan inleds med ett seminarium som "Framtidens lantbruk" där jordbruksmarkens värde, fossiloberoende och framtidens grödor diskuteras. Boka in förmiddagen 18 oktober och håll utkik på livsmedelsstrategins Facebook-sida, LRF:s kalender och Länsstyrelsens kalender. Seminariet anordnas som en del av arbetet med den regionala

livsmedelsstrategin och som ett samarbete mellan Region Jönköpings län, LRF och Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Även i år anordnas Mat- och klimatseminariet med fokus på offentliga måltider. Programmet är under arbete men boka in 21 oktober redan nu.

Försurningen

— *fortfarande inte löst*

Många minns säkert de döda skogarna från mellaneuropa som fyllde media på 80- och 90-talet. Eller när fisken dog i svenska sjöar i slutet på 60-talet. Surt regn pekades ut som en möjlig orsak och begreppet försurning slog igenom med full kraft.

Text Anne-Catrin Almér | Foto Länsstyrelsen

Mycket har hänt sedan dess. Utsläppen som är grundorsaken till surt regn har minskat kraftigt, men ändå lever problemen kvar. I vårt län, inte genom döda skogar utan sjöar och vattendrag som behöver kalkas lång tid framöver. Det tar tid för naturen att återhämta sig. Jönköpings län är ett av de mest försurningsdrabbade länen i landet. Det finns två orsaker till detta. Dels beror det på att delar av länet har en sur berggrund, med en svag motståndskraft mot extra försurning, dels på det geografiska läget. Mycket av det sura nedfallet har sitt ursprung i andra länder.

SURT NEDFALL MINSKAR

Det sura nedfallet bildas genom att luftföroreningar reagerar i atmosfären och bildar försurande ämnen som svavelsyra. Luftföroreningarna uppstår främst genom förbränning av fossila bränslen och kan sprida sig över stora avstånd. Ofta följer de försurande ämnena med nederbörden men kan även fastna som damm på växtligheten. På 80-talet var svaveldioxid den förorening som påverkade miljön mest. Genom starkare lagkrav har utsläppen

Flodkräftan är en av de arter som påverkas av låga pH-värden.

liksom nedfallet av svavel minskat med mer än 90 procent. Det är en framgång för naturvärden.

KVÄVE KAN ORSAKA BÅDE FÖRSURNING OCH ÖVERGÖDNING

Men även utsläpp av kvävedioxid och ammoniak kan leda till försurning, och de utsläppen har inte minskat lika mycket. De största källorna för dessa ämnen är inte stora industrier utan vägtrafiken och även jordbruket. När det finns många mindre källor är det svårare att komma åt utsläppen med lagstiftning. Kvävenedfallet kan även leda till övergödning och i Jönköpings

län är nedfallet större än det som kan tas upp av skogen. I länet faller det ner mellan 7 och 12 kilo kväve per hektar varje år. Kvävet lagras i markerna och det finns risk att det kan läcka ut till sjöar och vattendrag och även bidra till övergödning med allt vad det innebär. Nedfallet av kväve kan också leda till förändringar i växtlighet; exempelvis gynnas olika gräsarter medan ris, som till exempel blåbär missgynnas. En konsekvens kan alltså bli mer gräs och mindre blåbär i våra skogar.

SKOGSBRUKETS PÅVERKAN

En allt mer viktig orsak till försurning är skogsbruket. När skogen tar upp näringsämnen från marken, frigörs försurande ämnen. Detta innebär att marken försuras kontinuerligt medan trädet växer. I naturliga skogar, där ingen biomassa skördas, bryts så småningom biomassan ned och näringsämnena återförs till marken. Då neutraliseras de försurande ämnena igen. Vid skörd av stammar, och ibland även av grenar, toppar, barr och stubbar, blir däremot försurningen bestående. Tas mer näringsämnen ut än vad som tillförs minskar dessutom markens produk-

tionskraft. Därför rekommenderar Skogsstyrelsen askåterföring där även GROT (grenar och toppar) tas ut. Askåterföring beskrivs mer i Förvetet nummer 2-2019.

KALKNING FÖR ATT RÄDDA FISK OCH ANDRA DJUR

Försurning påverkar djur och växtlivet i de påverkade sjöarna och vattendragen. Lax och mört är två fiskarter som är särskilt känsliga. Även flodpärlmussla och flodkräfta påverkas om pH-värdena blir låga. För att dessa arter ska kunna finnas kvar i de delar av länet som är påverkade av försurningen så genomförs kalkning. Målet med kalkningen är att det naturliga djurlivet inte ska påverkas negativt av försurning. Kalkning sker i sjöar eller på våtmarker.

Ungefär 300 sjöar och 600 våtmarker omfattas av kalkningsåtgärder

och cirka 9000 ton kalk sprids varje år. De utförda kalkningarna får även effekt i sjöar och vattendrag nedströms.

Kalkningens effekter övervakas via provtagning av vattenkemi samt en rad olika biologiska undersökningar. Elfiske i vattendrag och nätfiske i sjöar utgör viktiga delar av uppföljningen. Bottendjur är bra indikatorer på pH och ingår därför ofta i uppföljningen.

I vissa områden hjälper inte kalkningen i vatten fullt ut. Inte heller kan man se att området är på väg att återhämta sig från försurningen. Där skulle skogsmarkskalkning kunna vara ett alternativ. Mindre vattendrag som idag inte går att behandla med de traditionella metoderna sjö- eller våtmarkskalkning skulle på sikt få en bättre vattenstatus om skogsmarken kalkades. ■

BARA NATURLIG FÖRSURNING

"De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållrörningar."

Bara naturlig försurning är ett av 14 miljömål som Jönköpings län berörs av. Det är ett av länets största miljöproblem. Orsaken är ett stort nedfall av försurande ämnen under lång tid. Nedfallet har minskat men det tar lång tid för naturen att återhämta sig. Det kommer att krävas kalkning av sjöar och vattendrag under lång tid framöver. För att motverka skogsbrukets försurande effekt, som blivit allt större, måste mer aska återföras till skogsmarken.

VAD KAN DU GÖRA?

- Minska utsläppen från fossila bränslen.
- Minska avgången från ammoniak.
- Du som äger skog kan återföra aska efter avverkning.

LÄS MER

På länsstyrelsens webbplats läser du mer om hur kalkning av våra vattendrag går till och hur det ser ut i olika delar av länet.

» lansstyrelsen.se/jonkoping

På Sveriges miljömål läser du mer om miljömålet Bara naturlig försurning. » sverigemiljomal.se

På Skogsstyrelsens webbplats läser du som markägare om askåterföring. » skogsstyrelsen.se

Tallen är anpassad för brand. Den har grenarna högt upp, tjock bark och djupa rötter. Granen däremot har risiga grenar nära marken, tunn bark och ytliga rötter.

Eld ger nytt liv

På 1600-talet brann ungefär en procent av Sveriges skogsyta varje år. Skogsbränderna har minskat i takt med att svedjebruket försvunnit och vi har blivit bättre på att släcka. Arter som utvecklats i samklang med bränd skog får svårt att klara sig.

Text och foto Anna Sandhammar

Efter en brand blir skogen ljusare och varmare. Solens strålar når ner till marken, och sotade stammar drar till sig värmen. Antalet granar minskar till förmån för tallar och lövträd. Brand skapar också döda och döende träd. Det gynnar ett tusental arter som riskerar att försvinna på grund av bristen på död ved. Ungefär hundra arter är direkt brandberoende.

I en del av brännan har den ovanliga och brandgynnade svedjenävens frön grott och vuxit upp till blommande plantor! Svedjenävens frön har legat där i jorden och väntat och väntat. Värmen från branden signalerade till fröna att det nu äntligen var dags att börja växa.

VILDBRÄNDER – NEJ TACK

Bränder som sprider sig okontrollerat kallas för vildbränder. Svårsläckta vildbränder kan uppstå om elden kommer lös när mark och luft är torra, vinden stark och det finns mycket lättantändligt bränsle i skogen. Åsknedslag kan tända i marken men i de allra flesta fall tar sig elden aldrig.

NATURVÅRDSBRÄNNINGAR

För att gynna de brandberoende arterna och minska andelen gran i vissa områden genomför Länsstyrelsen naturvårdsbränningar. En naturvårdsbränning är en kontrollerad brand som utförs av speciellt utbildad personal. Det är alltid snudd på eldningsförbud när bränningarna genomförs. Det beror på att det då är lagom torrt i luft och mark. Är det för blött kan det inte brinna, och är det för torrt är riskerna för stora. Säkerheten går alltid först.

BRÄNNING I SKURUGATA

Den 8 juni genomförde Länsstyrelsen en markbränning i ett skogsbete i naturreservatet Skurugata. Målet var att få brandpåverkade levande träd och att bränna av marktäcket så att gräs och örter kan få fäste. På eftermiddagen, när alla parametrar stämde; alla brandslangar var trycksatta och testade, tändes en punkt i ena hörnet av området. Först tänder man bara enstaka punkter, samtidigt som ytterkanten säkras med vatten och hackor. Senare tänder man i linjer och alltid så att elden får sprida sig sakta mot vinden. Bakom eldlinjen dör elden sedan ut mot avbränd mark. Hela tiden styr man brandens intensitet efter fuktighet, terrängförhållanden, vindstyrka och vindriktning.

HUR GÅR DET MED DJUREN?

Det är mycket stök i ett område innan en bränning, vilket gör att de

flesta djur lämnar området. Groddjur, enstaka fågelbon och insekter som myror, är de som riskerar att råka illa ut. Vår fauna och flora är formad av regelbundna bränder.

NÅDDE VI MÅLET?

Jal Markvegetationen är avbränd, träden är kvar och själva bränningen gick precis som planerat. En stor bonus var att vi hade studiebesök från flera räddningstjänster, som var där för att lära om brandbeteende i skogsmark.

I framtiden ska den sällsynta mossippan återintroduceras i området. Den vill inte ha konkurrens av mossor och ris och välkomnar störningar som brand och klövtramp. Redan nu spirar det grönt i det svarta, och vem vet, kanske dansade den hotade rökdansflugan för en partner redan innan elden hade slocknat? ■

Våra vilda bin

En sommar går fort. För oss människor varar sommaren bara i några månader men för ett bi varar en sommar en hel livstid. Under denna livstid ska mycket hinnas med och livet kan bli rätt stressigt.

Text Oskar Lövbom | Foto Oskar Lövbom.

I Sverige har vi ungefär 280 olika arter bin och av dessa är cirka en tredjedel rödlistade. Men vilka är de och hur kan vi underlätta deras liv? När vi hör ordet bi, så tänker vi kanske allt som oftast på det sociala honungsbiet, det bi som vi förstår på ordet ger oss honung. Men i Sverige har vi ungefär 280 andra biarter och cirka 230 är så kallade solitära eller ”vilda” bin. De kallas solitära därför att det inte finns några arbetare utan det är en ensam hona som sköter om och ordnar boet. Alla dessa hjälper oss med pollinering av grönsaker, frukt och blommor och är mycket viktiga för den mat vi har på våra tallrikar.

Det finns en enorm mångfald bland de vilda bina med arter som är 1,5 centimeter stora, alltså större än honungsbiet, och väldigt små bin på mindre än 5 millimeter. Många arter är häriga med mörka färger. Andra är kala och kan fläckvis lysa i gult, rött och vitt. Bland de vilda bina bygger ungefär 70 procent sina bon i sandrik mark där de gräver gångar. De andra 30 procenten bor i håligheter i till exempel träd, stolpar eller ett insekshotell.

BLOMMOR OCH BIN

Alla våra bin är beroende av olika blommor för att det ska kunna bli nya bin till nästa år. Dessvärre har mängden blomrika marker minskat kraftigt. Detta har gjort att levnadsstandarden för bin har gått från

att vara bra till att vara riktigt dålig. Varje bi har sin specifika smak av blommor, till exempel så gillar ett sälgsandbi sälgen, medan ett väd-sandbi gillar väd och vialsandbi gillar ärtväxter. Detta gör att en del bin kan få det väldigt jobbigt i ett landskap, som blir allt mer enformigt och som innehåller allt färre blommor. Så för att gynna dessa små rackare krävs det alltså att det finns gott om mångfald bland blommor och ett trevligt ställe att leva på.

ÄNGAR, BIHOTELL OCH BIBÄDDAR

För att rädda bina görs många åtgärder runtom i landet. Kraftledningsgator öppnas upp, golfbanor anlägger ängar och länsstyrelserna arbetar på flera olika sätt med åtgärder för våra vilda bin. Men vad kan du som privatperson göra? Ett enkelt sätt är att du anlägger en äng på din gräsmatta. Övertala din hyresförening, skola eller företag att göra detsamma. Du kan även sätta upp ett bihotell eller anlägga en sandbädd för våra bin.

Om du vill anlägga en äng ska du tänka på vart det är soligt på gräsmattan, för en äng i solen kommer att sjuda av liv. En riktig äng görs bäst på näringsfattig mark. Skrapa bort den översta ytan av blomjord och lägg ut ett sandigare material. Detta gör att dina ängsväxter kommer frodas. Du sår eller planterar in ängsväxter.

SITTER BÄST PÅ EN VÄGG

Ett bihotell kan både vara snyggt och vara till bra hjälp för våra pollinatörer i trädgården. Ett vanligt bi som du kan få in i ditt bihotell är rödmurarbiet. Det samlar pollen på magen och finns i nästan hela Sverige. Ett bihotell sitter bäst på en solig vägg eller stolpe i din trädgård, där den får mycket sol under dagen. Bihotell behöver inte vara stora men däremot djupa. Ett bihotell som inte är mer än 12 centimeter djupt kan vara skadligt då bina lägger sina nya honor längst in och hanarna längst ut. Grunda hotell betyder alltså att det enbart kanske blir honor. Grunda hotell betyder också att parasiter enklare kommer åt de nya honorna och då kanske det inte blir några nya bin alls. ■

GÖR EN SANDBÄDD

För 70 procent av våra vilda bin måste det finnas blottad jord för att de ska hitta en bra bostad. Dessa kan vi hjälpa genom att göra en sandbädd. En sandbädd eller bibädd, som det också heter, görs bäst genom att placera cirka 2 kubikmeter sand i en sydvänd sluttning eller andra soliga områden. Sanden bör vara finkornig och variera mellan 0,06–2 millimeter. Här trivs bina bra, och det gör även flera fina växter såsom fibblor, blåklockor, rörlika med flera. En bibädd fyller alltså flera funktioner, men när den börjar bli för igenväxt behöver vi skrapa av den för att bina ska komma åt sina bostäder igen.

Rödmurarbin vaknar tidigt på säsongen, redan i mitten av april. De är en av våra flitigaste pollinatörer i fruktträdgården.

Livet i marken

ger livsmedel och en levande landsbygd

Med pågående klimatförändringar och en livsmedelsstrategi som siktar på ökad livsmedelsproduktion krävs nya idéer och strategier inom lantbruket. Vattenunderskott och skyfall under samma vecka kan bli den nya verkligheten.

Text och foto Christoph Hochmuth

Hur kan vi anpassa oss och förbereda våra marker genom växtföljd, växtnäring, sort- och växtval samt markbearbetning? Hur kan man själv följa upp hur livet i ens marker ser ut? Det här är exempel på frågor som kommer att tas upp under kursserien Livet i marken. Flera tillfällen med olika teman erbjuds under hösten och vintern.

UPPSTART MED MARKLÄRA

Vi börjar med en grundkurs i marklära, för att fräscha upp kunskaperna om det som egentligen försiggår i jorden. Vi tittar på de biologiska, kemiska och fysikaliska processerna och möjligheterna. Kirsten Jensen från Länsstyrelsen i Västra Götaland kommer att hjälpa oss med detta, onsdagen den 13 oktober klockan 18:30.

MELLAN- OCH FÅNGGRÖDOR

En vanlig växtföljd i Jönköpings län är 3–4 år med vall och 1–3 år med spannmål. Hur kan vi inkludera mellangrödor och fånggrödor i denna redan ganska ”gröna” växtföljd? Vilka grödor passar i vårt klimat tillsammans med den dominerande vallen och dess ”klövertrötthet”? Här får vi hjälp av rådgivare från

Jordbruksverket. Tid och plats meddelas senare.

KOMPOSTERING PÅ GÅRDSNIVÅ

Förr användes ofta komposterat material från den egna gården. Även i vår tid finns det goda möjligheter att ta vara på gårdens egna resurser för att förbättra marken och grödan långsiktigt. Förslag, idéer och guidning i detta ämne ges av Hermann Leggedör, Agrikultur i Småland, som har mångårig erfarenhet av ekologisk växtodlingsrådgivning. Tid och plats meddelas senare.

BEVARANDE OCH JORDBEARBETNING

För några decennier sedan kom plöjningsfri odling upp som en metod för att bevara jordstrukturen. Idén utvecklades senare till vad vi i dag kallar conservation agriculture. Detta är en metod som leder till att jorden och livet i marken i möjligaste mån får vara ifred och täckas av växtlighet. Hur kan vi använda denna metod i vårt län? Kan det fungera på din gård? En guidning i ämnet får vi genom en expert från Jordbruksverket. Tid och plats meddelas senare.

HUR MÅR MIN JORD?

De tidigare kurserna har gett mycket fakta, men här presenteras ett verktyg. Ett verktyg som guidar dig i hur du med spaden i hand och med hjälp av dina sinnen kan få svar på hur din jord mår. Jordbruksverket har utvecklat en app/checklista som hjälper dig att fastställa tillståndet i dag, och samtidigt ta fram konkreta åtgärdsförslag. Eftersom uppgifterna sparas, så är det lätt att använda dem när du ska göra uppföljningar. Hjälp med appen får vi från Anna Bjureus, Jordbruksverket. Tid och plats meddelas senare. ■

ANMÄLAN

Kurserna är tänkta att hållas digitalt utifrån dagens läge. Däremot planerar vi för att ordna en fysisk träff under nästa vår/försommar, där vi följer upp våra nya kunskaper i fält.

Du är välkommen att anmäla dig till kurserna via kalendern på vår hewebbsplats, där de läggs upp succesivt.

Kontakt

Christoph Hochmuth
christoph.hochmuth@
lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 64 05

NY HÄSTRÅDGIVNING

NYTT FÖR I ÅR ÄR DEN RÅDGIVNING SOM RIKTAR SIG TILL HÄSTVERKSAMHETER.

Hästnäringen har efterfrågat rådgivning för att bli mer medveten om vilken miljöpåverkan hästhållningen har och vilka åtgärder som kan göras på gårdsnivå. Greppa Näringen har därför tagit fram en miljörådgivning som riktar sig till hästverksamheter med minst 15 hästar. För att kunna ta del av rådgivningen behöver hästhållaren även kunna styra över gårdens dagliga rutiner och besluta om åtgärder i stallar och utomhus.

Greppa Näringen fyller 20 år

Hälften av åkermarken i Sverige brukas av lantbruksföretag som är medlemmar i Greppa Näringen.

– De lantbrukare som anslutit sig har förbättrat växtnärbalansen på gården och därmed minskat belastningen på miljö och klimat, säger Hanna Sjöholm, lantbruksrådgivare på Hushållningssällskapet.

Text Pernilla Ardholt och Sandra Dahlgren | Foto Symbolbilder.se

Genom Greppa Näringen får lantbrukaren konkreta råd om vilka åtgärder och arbetsinsatser som skapar störst miljönytta på gården. Rådgivningen görs alltid på plats hos lantbrukaren. Rådgivaren och lantbrukaren identifierar tillsammans vad som redan görs bra och vad som kan göras bättre. Om det finns behov kan lantbrukaren få rådgivning inom flera områden.

– Det är viktigt med kontinuerlig rådgivning så under pandemin har vi fått anpassa oss. Rådgivningar har genomförts digitalt, med ett gott resultat, fortsätter Hanna.

MYCKET NÖJDA

Enligt Greppa Näringens nöjdhetsundersökningar är lantbrukarna mycket positivt inställda till projektet. Eftersom Greppa Näringen funnits i 20 år kan lantbrukarna få tydliga svar på vilka åtgärder som verkligen ger resultat. Det går även att jämföra gårdar med liknande produktionsinriktning och förutsättningar med varandra.

PÅ FRIVILLIG VÄG

Projektet startade i samband med att 16 nya miljö kvalitetsmål togs fram i början av 2000-talet. I dem fanns krav på att minska lantbrukets utsläpp av

kväve och fosfor. I stället för att styra lantbrukets utsläpp med ytterligare restriktioner och begränsningar skulle utsläppen minska på frivillig väg genom kostnadsfri rådgivning.

Under åren har Greppa Näringen breddats och omfattar rådgivning inom flera olika områden. Projektet har numera som mål att minska utsläppen av klimatgaser, minska övergödningen och att leda fram till en säker användning av växtskyddsmedel.

– När lantbrukaren anslutit sig till Greppa Näringen genomförs ett startbesök som innefattar en växtnärbalans utifrån gårdens förutsättningar. Under startbesöket planerar man en rådgivningsplan som sträcker sig över tre år. Planen baseras både på växtnärbalans och lantbrukarens intresse, förklarar Hanna och fortsätter:

– Efter genomförd rådgivningsplan görs ett uppföljningsbesök med ny växtnärbalans och utvärdering av de rådgivningar som lantbrukaren gjort. På så vis blir det tydligt vilka positiva effekter projektet har på miljö, klimat och ekonomi för lantbrukaren.

KRAV FÖR MEDLEMSSKAP

För att bli medlem i Greppa Näringen krävs att du har mer än 25

djurenheter eller mer än 50 hektar åkermark. Gränsen är satt eftersom det finns en begränsad budget och för att rådgivning ska ges till lantbruk med störst miljöpåverkan.

Har du förutsättningarna som krävs och vill bli medlem hittar du anmälningsblankett på Greppa Näringens webbplats. Där finns även mycket information och hjälpmedel för att bland annat göra en egen växtnärbalans och stallgödselkalkyl. ■

greppa näringen

Projektet startade i Skåne, Halland och Blekinge. Övriga län har sedan anslutit efterhand och i dag är alla län med. Jönköpings län har varit med i Greppa Näringen från 2010. Greppa Näringen är ett samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och flera olika rådgivningsorganisationer i Sverige.

» greppa.nu

KONTAKT

Pernilla Ardholt
pernilla.ardholt@lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 62 25

Så sköter du din hund eller katt

Under pandemin har fler svenskar än tidigare skaffat hund eller katt som sällskapsdjur. Samtidigt som vi svenskar på allvar började känna av pandemins verkningar trädde de nya hund- och kattföreskrifterna i kraft. Hur gör du för att på bästa sätt ta hand om din nya familjemedlem?

Text Fredrika Rasmussen | Foto Patrik Sjöblom | Fotomodell Selma, huskatt

Under första halvåret av 2020 ökade nyregistreringen av hund i Jordbruksverkets hundregister med nästan 25 procent jämfört med samma tid 2018. Agrias statistik över försäkrade sällskapsdjur visar liknade siffror om ökningen av antalet katter. Det verkar som att vi ser ett ökat behov av att skaffa sällskapsdjur under pandemin, och förhoppningsvis ökar med det även möjligheterna och viljan att ta väl hand om dem.

NYA FÖRESKRIFTER

Jordbruksverket har ansvar för att utforma de föreskrifter som anger hur din hund eller katt ska skötas. Den 15 juni 2020, ungefär samtidigt som pandemin på allvar tog grepp om det svenska samhället, trädde nya föreskrifter i kraft. En av drivkrafterna i arbetet med att få till nya föreskrifter har varit att höja kattens status i samhället. Det speglas i skärpta regler om din skyldighet som djurägare att förebygga oplanerad avel. De nya föreskrifterna handlar också om att katter och hundar ska kunna utföra naturliga beteenden. Det vill säga sådana beteenden som är viktiga för att djuret ska må bra; uppnå välbefinnande eller förebygga beteendestörningar. Att möjligheten för djuret att utföra dessa beteenden nu nämns och lyfts fram som väsentliga, utgör en uttalad skillnad mot tidigare föreskrifter.

KRAV PÅ KOMPETENS

För att se till att dessa för djuret grundläggande behov tillfredsställs, ställs i de nya föreskrifterna krav på att den som håller hund eller katt, även som privatperson, ska ha *tillräcklig kompetens*. Det är givetvis inte självklart vad det innebär att ha tillräcklig kompetens för att hålla djur, och inte så lätt att sammanfatta. Ett gott djuröga är inte alltid något man kan läsa sig till eller träna sig till. Jordbruksverket förklarar vad som krävs för att man ska kunna bedömas inneha tillräcklig kompetens.

- Du ska ha sådan kompetens att du kan säkerställa att hunden eller katten erbjuds tillräcklig social kontakt med människor varje dag.
- Din kompetens ska innebära att du ger hunden utlopp för sitt behov av mental stimulans och sitt rörelsebehov varje dag, och omfattningen ska dessutom anpassas efter individen. Enbart korta promenader runt kvarteret kommer troligen inte tillfredsställa en unghund av en aktiv, arbetande ras, även om det kanske räcker för en äldre hund av mindre sällskapsras.
- Din kompetens som kattägare ska innebära att katten ges möjlighet att utföra sitt födosöks- och jaktbeteende, och ges tillräcklig mental stimulans. Katter måste inte erbjudas möjlighet till

att fanga och döda smådjur utomhus, även om man nog kan se att många katter mår bra av det. En väl genomförd lekstund med leksaker där katten får tillfälle att genomföra hela processen; jakt, fångst, "dödande" kan oftast vara ett fullgott alternativ.

FÖREBYGG OPLANERAD AVEL

En annan nyhet i de nya föreskrifterna är att stor tonvikt läggs på att förebygga oplanerad avel, framför allt hos katter. Katter förökar sig i en rasande fart och blir snabbt förvildade. Stora kattkolonier kan utgöra stora problem i samhället och innebära ett lidande för katterna. Som kattägare är du skyldig att se till att din katt inte kan föröka sig oplanerat eller överdrivet mycket. En planerad avel innebär bland annat att du tar hand om de kattungar din honkatt föder, och att hon inte får överdrivet många kullar. Det ska finnas avsättning för alla kattungar som föds. Vidare innebär reglerna i de nya föreskrifterna att du även måste se till att förhindra din hankatt att para sig okontrollerat och avla kattungar oplanerat. Det säkraste sättet att uppfylla dessa krav är att kastrera din hankatt som rör sig fritt utomhus, då det annars är nästintill omöjligt att kontrollera hans parningar.

SKAFFA DITT NYA SÄLLSKAP PÅ ETT SERIÖST SÄTT

I och med den ökade efterfrågan på framförallt hundvalpar under pandemin kan vi olyckligtvis se ett ökande antal olagligt insmugglade hundar från utlandet. Det kan vara valpar som har allvarliga sjukdomar som riskeras att spridas till andra hundar, och som de själva kan fara väldigt illa av. Dessutom är hundsmuggling ofta starkt förknippad med annan kriminell verksamhet som trafficking eller vapenhandel, och handeln med valpar innebär ofta ett smidigt pengainflöde i denna verksamhet. Var säker på att du köper din valp från en seriös uppfödare, och att den är vaccinerad och gärna redan chipmärkt. Säljare som vill mötas upp på en parkering och som har jämförelsevis billiga valpar bör väcka ens misstankar.

MÖJLIGHETER ISTÄLLET FÖR SVÅRIGHETER

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det i de nya föreskrifterna om hållande av hund och katt finns mycket bra information att hämta om vad ditt sällskapsdjur behöver för att må så bra som möjligt under sitt liv. Det ger många möjligheter att utvecklas till en kunnig, kompetent och säker ägare till din nya, eller för den delen, gamla hund eller katt! ■

LÄS MER

Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och katter, SJVFS 2020:8 (L 102)

» www.jordbruksverket.se

Kontroller av jordbrukarstöden underlättas med hjälp från ovan

Länsstyrelsen har tagit modern teknik till hjälp vid kontroller av aktivitetskravet inom gårdsstödet. Sedan år 2020 används satellitbilder och automatiserade analyser av nämnda bilder. Detta för att utföra efterkontroller då aktivitet inte konstateras vid ordinarie kontrolltillfälle.

Text Toomas Pantzar | Foto Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Satelliter används i dag inom flera olika områden. Många av oss använder faktiskt tekniken dagligen när vi använder en GPS eller tittar på TV. Inom jordbruket används tekniken numera flitigt för att effektivisera verksamheten.

Tekniken i sig är inte ny. Den första satelliten skickades upp av dåvarande Sovjetunionen 1957. Sverige skickade upp sin första satellit 1986. I nuläget finns det cirka 3500 satelliter i omloppsbana runt jorden av olika anledningar och med olika användningsområden.

SATELLITER SOM HJÄLPMEDEL

I kontrollverksamheten använder vi sedan 2020 data från de så kallade Sentinel-satelliterna som ESA (European Space Agency) har skickat upp. Det finns i nuläget två stycken Sentinel-2 satelliter i omlopp runt jorden,

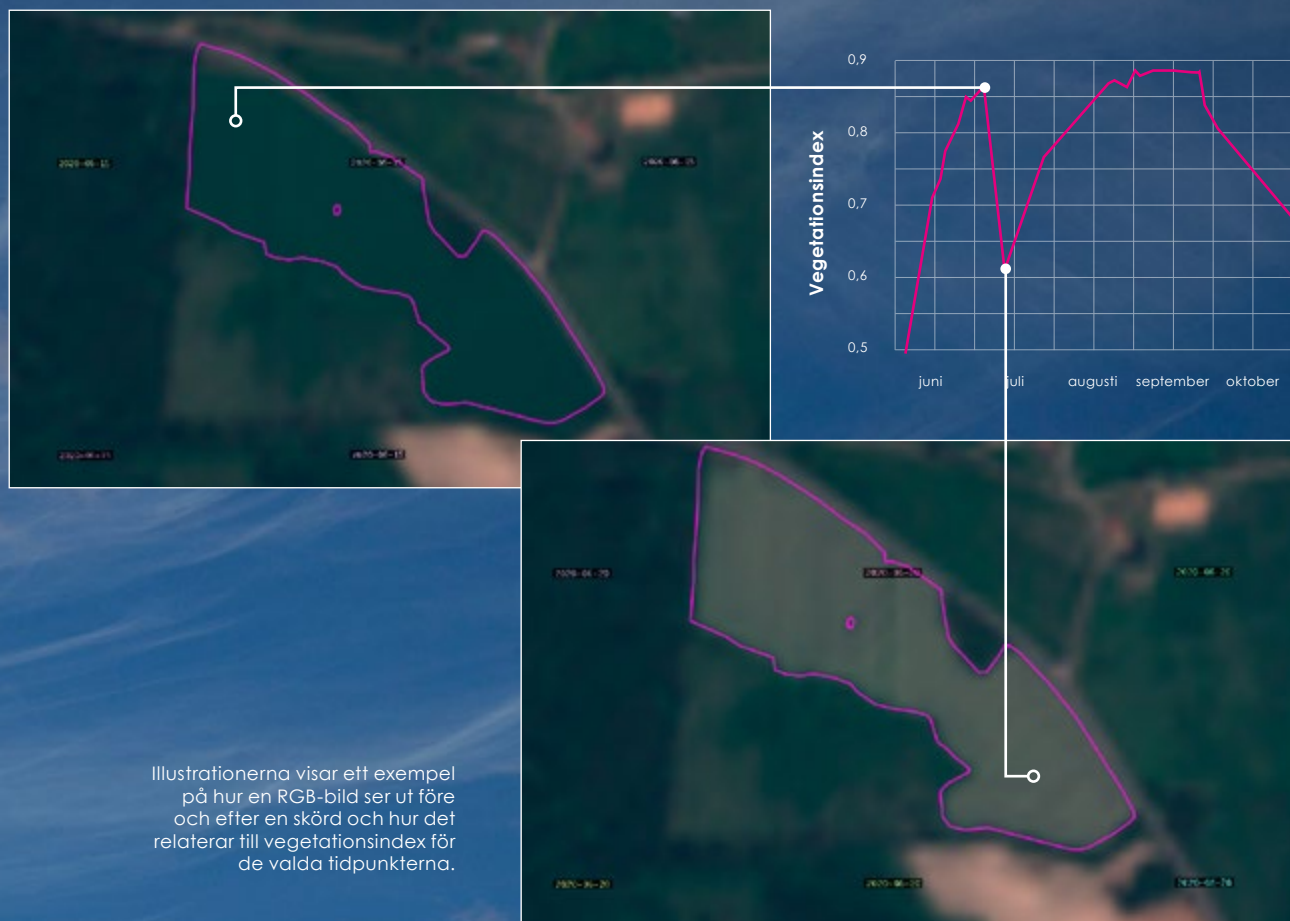
med fler planerade. Sentinel-2 är byggd för att ofta (flera gånger i veckan) registrera jordens markyta i 12 olika våglängder med 10–60 meters upplösning. Exempelvis så registreras blått, grönt och rött ljus på 10 meter, vilket innebär att vi kan skapa RGB bilder (vanliga bilder) med 10 meters upplösning. Det är gott nog för att studera fält, men inte för att se detaljer som människor eller djur.

Den täta uppdateringen av bilderna gör att satelliterna kan användas för att upptäcka förändringar på marken; från en dag till en annan eller över längre tid, som kan tyda på att jordbruksaktivitet har utförts. Bilderna innebär att vi i vissa fall kan bedöma om aktivitetskravet är uppfyllt eller inte, utan att behöva besöka marken ytterligare en gång. Något som besparar Länsstyrelsen kontrollresurser och onödiga resor.

ATT TOLKA DATA

Analysen av satellitbilderna sker automatiskt med hjälp av en algoritm. Det innebär att en programvara jämför bilder över samma område från olika tidpunkter, för att se om det är någon skillnad mellan bilderna, och försöker besvara frågan: Vad beror skillnaden på? Något förenklat kan algoritmen sägas leta efter förändringar i växtlighet inom en given yta. Genom att kombinera rött och nära infrarött (NIR) så skapas ett vegetationsindex, ett mått på grönhet eller fotosyntes/klorofyll på marken, som kan användas för att studera hur det växer.

Det är just vegetationsindex som är av intresse när vi tar fram våra algoritmer för att undersöka aktivitet på jordbruksmark. Som exempel kan nämnas att en abrupt nedgång över en kort tid i ett vegetationsindex kan kopplas till en minskning

av växtbiomassa på marken vilket kan kopplas till skörd eller annan aktivitet.

Kan alla skiften verkligen analyseras? Nej, beroende på flera orsaker. Storlek och form på skiftena är en avgörande faktor för om en analys av bilderna kan göras. Satelliternas pixlar är 10*10 meter och för att analysera bilderna måste bilden innehålla tillräckligt många ”rena pixlar” utan inslag av skuggor från kringliggande växtlighet eller liknande.

Växtlighet på skiftena kan också försvåra. Trädskronor täcker en del av den underliggande vegetationen och kastar dessutom skuggor över andra delar. Moln kan också påverka bildernas kvalitet, men då satelliterna numera levererar bildmaterial varannan dag finns det ofta bildmaterial från molnfria dagar att tillgå. Därmed hoppas utvecklarna

på att det sistnämnda problemet ska kunna undvikas.

DET ÄR SKILLNAD PÅ AKTIVITET OCH AKTIVITET

Som nämndes ovan bygger analyserna på att en serie av bilder, tagna vid olika tillfällen, visar på olikheter. Olikheterna analyseras och programvaran (algoritmen) pekar på den mest troliga orsaken till förändringen. Vissa aktiviteter innebär att skillnaden mellan två olika bilder framträder tydligare än andra, som exempel ett skifte som slagits eller jordbearbetats, medan skillnaderna mellan två och flera bilder på ett skifte som betas inte behöver skilja sig så mycket åt.

Just betesmarker och bete som aktivitet är en utmaning vid utvecklingen av algoritmen. Den naturliga variationen inom betesmarker (träd, buskar, sten, fuktigare och torrare

delar) och hur det betas (antal djur, djurslag och hur man släppa djuren på marken till exempel betesdrift, extensiv eller intensiv bete). Det finns, med andra ord, flera faktorer som kan påverka tydligheten av signalen som kan analyseras i jämförelse med till exempel ett skifte med vall eller spannmål.

EFTERKONTROLLER I FÄLT

Länsstyrelsen kommer även fortsättningsvis att behöva göra fysiska efterkontroller, inte minst för att kvalitetssäkra algoritmen. Fysiska efterkontroller krävs också i de fall där bildmaterial saknas eller där bildmaterialet, av de anledningar som nämndes ovan, inte är analyserbart eller där analysen inte klart och tydligt visar att en aktivitet har ägt rum. Efterkontroller i fält utförs under november månad. ■

Naturnära jobb

— *en värdefull resurs för den biologiska mångfalden*

Det regeringsuppdrag som länsstyrelserna fick under förra året, Naturnära jobb, är i full gång. Men vad gör de Naturnära jobbarna och varför? Inom vilka områden arbetar de och hur är arbetet kopplat till den biologiska mångfalden?

Text Sofia Ellergård | Foto Länsstyrelsen

Uppdragets syfte är gott; deltagarna är nyanlända och långtidsarbetslösa personer och de olika arbetsuppgifterna leder till ökad kompetens inom olika typer av naturvårdsinsatser. Därigenom kan de slussas in i det riktiga arbetslivet på ett naturligt sätt. Samtidigt får samhället olika tjänster utförda i naturen; både vad det gäller biologisk mångfald, friluftsliv och kulturmiljö.

Länsstyrelsens roll är att förse arbetslagen med meningsfulla uppgifter och prioritera bland dessa. Det finns nu en stor arbetsbank av olika typer av åtgärder som ska utföras. De flesta arbeten gynnar den biologiska mångfalden, vilket är till gagn för oss alla. Några exempel på hur kan du läsa om nedan.

RIKKÄRR

Naturnära jobb är delaktiga i det så kallade åtgärdsprogrammet för hotade arter och naturtyper, vilket är ett bra sätt att arbeta med bevarande av biologisk mångfald. Det är ett viktigt redskap för att förbättra statusen för hotade arter och deras livsmiljöer. Länsstyrelserna arbetar med runt 150 åtgärdsprogram för ungefär 300 arter och flera naturtyper. I varje åtgärdsprogram beskrivs den hotbild som finns mot arten och de åtgärder som ska göras för

att förbättra artens livsmiljö. Att det krävs extra åtgärder för att populationen för vissa arter ska kunna öka kan bero på att den miljö som arterna är anpassade till har förändrats eller inte längre finns kvar i samma omfattning som tidigare.

Länsstyrelsen har gjort en översyn av länets rikkärr, som är en prioriterad naturtyp i åtgärdsprogrammet, och identifierat ett femtontal med högt bevarandevärde. I vissa av dem har insatser gjorts med hjälp av Naturnära jobb. Rikkärren har en speciell artrik flora som ofta består av till exempel orkidéer, slätterblomma, tätört och olika starr- och mossarter. Historiskt har många rikkärr använts som slätter- och betesmarker, vilket har hindrat dem från att växa igen. De flesta rikkärr är numera övergivna, eftersom det inte lönar sig att sköta dessa lågproduktiva marker. Ett av nuvarande hot mot rikkärren är därför igenväxning på grund av upphörd hävd. Genom Naturnära jobb har rikkärren röjts från igenväxningsvegetation och vass. Slätter och bortförsel av vegetationen har också skett under sensommaren/hösten. På så sätt gynnas de igenväxningskänsliga och slätterberoende arterna i rikkärren.

SLÄTTER- OCH BETESMARKER

Ängs- och betesmarker är viktiga

livsmiljöer för odlingslandskapets biologiska mångfald. De är några av våra allra mest artrika marker där hundratal växter, svampar, insekter och andra djur kan hitta boplast eller föda. En ängs- eller betesmark är en gräsmark som kan ha slagits eller betats under många hundra år. Extra värdefulla och artrika är de som aldrig har gödslats eller plöjts. Stora arealer ängs- och betesmark har likväl gått förlorade då de inte längre hävdas eller planterats med skog.

Idag finns bara några få procent kvar av de betesmarker som fanns för hundra år sedan. Bra hävd och kontinuerlig röjning av igenväxningsvegetation är en förutsättning för att den biologiska mångfalden på betesmarker ska bevaras. De Naturnära jobbarna har alla röjsågskort och genom att förhindra att igenväxningsvegetation breder ut sig kan betesgynnade arter som jungfrulin, blåsuga, kattfot och stagg gynnas.

Slätterängar är ett av länets största bristhabitat och endast en spillra av tidigare ängsmark finns kvar. Det är därför mycket viktigt att bevara de ängar som fortfarande existerar och sköta dem enligt traditionella metoder. Därmed bevaras även slättergynnade arter som till exempel svinrot, slättergubbe och darrgräs.

Arbete i ett av länets naturreservat
Stuversbäcken i den branta
ravinen Skröle Hie.

Lieslåtter i en slåtteräng i Äsprilla, Vetlanda kommun.

Utbildning i truminventering.

Slåtter har utförts av Naturnära jobb på ett antal ängar i början av augusti efter att örterna satt frö. Efterföljande höhantering har sedan utförts. Slåtter har skett antingen med lie eller röjsåg. Röjsågen har en speciell typ av klinga som skär av stjälkarna och inte finfördelar växtmaterialet. Slåtter med en sådan röjsåg kan jämföras med lieslåtter. Höhantering innebär att växtmaterialet torkas på ängen, antingen i strängar eller utspritt på marken, det vänds efter ett par dagar och när det är torrt kan det med fördel skakas så att örterna fröar av sig. Växtmaterialet räfsas sedan ihop och förs bort. Om det funnits möjlighet har ängen sedan efterbetats av den som brukar marken. En tumregel är att betesdjuren tidigast får släppas på två veckor efter slåttern.

NATURRESERVAT

Det finns ungefär 155 naturreservat om totalt nästan 20 000 hektar i Jönköpings län, både statliga och kommunala. Varje reservat har en specifik skötselplan som ska följas, vilket skapar mycket arbete. Det mesta av det som reservatsförvaltarna inte hinner med upphandlas och utförs av entreprenörer, men det finns också olika typer av mindre arbeten som inte konkurrerar med befintlig arbetsmarknad och som annars inte skulle ha blivit utfört. Det är här Naturnära jobb kommer in i bilden. De ser till att det där lilla extra kan bli utfört. Det kan till exempel handla om mindre röjningsarbeten, ledmarkeringar, spångläggning, risdragning, räfsning, städning, slåtter och putsning eller att hägna in enskilda beteskänsliga träd i betesmarker.

Flera arbeten med viltuthägnader pågår också. I Götaland är det ingen ovanlighet att mer än hälften av tallarna i ett bestånd har viltskador. Älgens favoriter bland lövträden - rönn, asp, sälg, och ek, ofta förkortat RASE, är också utsatta för högt viltbetetryck - det är mer regel än undantag att dessa är betade av hjortdjur. Betesbegärliga trädslag har det därför tufft och kan ha det svårt att växa upp till ett stort träd. För att hjälpa dem på traven har viltuthägnader i flera reservat byggts upp eller restaurerats. Flytt och omplantering har också gjorts av bland annat asp, tall och ek. Liknande åtgärder har även gjorts för bok i ett par skogar för att stärka denna lite ovanliga biotop i vårt län.

Allmänt röjningsarbete i olika typer av skogsmiljöer, däribland ädel-lövskog, betesmarker och skogsbeten pågår. I skogen är det ofta gran som röjs bort för att främja andra trädslag. I skogsbeten försöker man skapa små öppna lyckor för att öka solinstrålningen så att olika sorters betesgynnade örter främjas. Det kan också röra sig om frihuggnings av värdefulla träd, till exempel gamla grova ekar. Artrikedomen är som störst om träden har grova grenar och solbelyst stam.

BEKÄMPNING AV INVASIVA FRÄMMANDE ARTER

Främmande arter, växter som djur, som hotar den biologiska mångfalden kallas för "invasiva främmande arter". Stora problem kan uppstå när främmande arter sprider sig i miljön och orsakar problem för inhemska växter, djur och ekosystem. Inom Naturnära jobb arbetar vi

endast med invasiva växter, framför allt gul skunkkalla, jättebalsamin och lupin. Dessa arter sprids mycket effektivt och kan konkurrera ut våra inhemska örter och insekter. För att kunna utrota eller åtminstone begränsa antalet väsentligt grävs den gula skunkkallan och lupinen upp och jättebalsaminen rycks eller slås innan frösättning. Växtmaterialet läggs sedan i dubbla plasticsäckar och körs till närmsta återvinningsstation för förbränning. Det krävs ofta att åtgärderna upprepas flera gånger per år och även flera år på rad – för gul skunkkalla rekommenderas uppföljande besök i minst tio år.

INVENTERINGAR

Inventering av olika livsmiljöer är viktigt för att få kännedom om dess status. Naturnära jobb har till exempel inventerat länets vägtrummor på enskilda vägar. Syftet med inventeringen är att få en bättre bild av hur det ser ut där länets mindre vägar korsar vattendrag samt att utveckla beslutsunderlag för prioriterade insatser i vattendrag. Fokus har legat på att bedöma passerbarhet för fisk och andra vattenlevande organismer. Inventering har även skett av invasiva främmande arter. I höst kommer inventering av kommunala alléträd att ske för att få kännedom om alléerna är kompletta och vilka trädarter de består av, medan inventering av källor på uppdrag av Sveriges Geologiska Institut (SGU) kommer att ske till vintern. ■

Kontakt

Sofia Ellergård
sofia.ellergard@lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 62 11

Ytterligare stödmöjligheter under förlängningsåren

Regeringen har beslutat om förstärkning av landsbygdsprogrammet under förlängningsåren med 417 miljoner kronor. Investeringsstöd inom bland annat energi och klimat, besöksnäringen samt insatser för att minska problematiken med en ökande vildsvinspopulation är några områden som fördelas medel.

Text Malin Krause | Foto Symbolbilder.se

Pengarna är avsedda att förstärka insatser i landsbygdsprogrammet under 2021–2022 med anledning av coronapandemin. Med utgångspunkt från livsmedelsstrategins mål och målen om en sammanhållen landsbygdspolitik har nu regeringen beslutat om hur dessa medel ska fördelas.

Förslaget har skickats till EU-kommissionen för godkännande. Jordbruksverket kommer under hösten besluta om hur pengarna fördelas mellan länsstyrelserna. Håll utkik på Jordbruksverket respektive Länsstyrelsens webbplats för mer information kring ansökningsförfarandet.

FÖRDELNING

140 miljoner kronor föreslås gå till investeringsstöd till markavvattningsav åkermark.

68 miljoner kronor fördelas till investeringsstöd för energi och klimat.

52 miljoner kronor fördelas till olika stöd för att underlätta vildsvinsköttets väg till konsument och en effektivare vildsvinsförvaltning.

50 miljoner kronor går till utvecklingen av Lantbrukets Dataplattform.

45 miljoner kronor fördelas till landsbygdsutveckling inom Leader.

30 miljoner kronor fördelas till investeringsstöd inom besöksnäringen.

32 miljoner kronor går till förvaltningskostnader.

Sista
anmälningdag för
Klimatkonferensen:
21 oktober.

Klimatveckan 2021

Är du intresserad av mat, klimat och självförsörjning?
Årets Klimatvecka pågår den 18–24 oktober.

Klimatveckan är till stor del digital och bjuder på flera aktiviteter. Allt är gratis och tillgängligt för alla. Vare sig du arbetar inom miljö- och klimatområdet eller vill lära dig mer om hur du kan bidra till ett bättre klimat, så är Klimatveckan något för dig. Den kommer garanterat att öppna möjligheter för diskussion och nätverkande, samtidigt som du blir inspirerad till en mer klimatsmart vardag.

Klimatkonferens

Fredag den 22 oktober står Klimatkonferensen på programmet. Då medverkar bland andra tv-kocken Lisa Lemke, landshövding Helena Jonsson, Svante Axelsson från Fossilfritt Sverige, Jens Berggren från LRF

och Marie Gidlund från Swedish Food Arena. Under konferensen kommer även årets Klimatpris att delas ut. Klimatkonferensen är i år digital och sänds från Klimatrådets webbplats.

Bidrar till visionen

Klimatveckan arrangeras för åttonde året i rad av Klimatrådet. Syftet med veckan är att den ska bidra till Klimatrådets vision om ett klimatsmart Plusenergilän. Det innebär, förutom låga utsläpp i länet, att vi ska producera mer förnybar energi än vi gör av med och anpassa samhället till ett förändrat klimat.

Du hittar Klimatveckans program på » [klimatradet.se](https://www.klimatradet.se)

Smått och gott från länet

SNABBA FÖRÄNDRINGAR PÅ BETALTJÄNSTMARKNADEN

Betaltjänstmarknaden förändras i Sverige och i världen. I Sverige används digitala betaltjänster allt mer. En utredning pågår nu nationellt om vilken roll staten ska ha på betaltjänstmarknaden.

Hur fungerar det att använda kontanter i handeln för dig? Är det enkelt eller svårt att betala räkningar? Har du som företagare och förening utmaningar i att få tag i växelkassa eller att deponera dagskassa?

Länsstyrelsen tar tacksamt emot dina synpunkter! Stora som små. Synpunkterna förmedlas sedan i en rapport till politiker och berörda departement.

På Länsstyrelsens webbplats kan du ta del av enkäten alternativt kontakta länsstyrelsen direkt med synpunkter.

Kontakt
Helena Liljergren,
helena.liljergren@lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 64 83

Läs av QR-koden med din mobil för att komma direkt till enkäten.

Foto: Riksbanken

VÅTMARKSRÅDGIVNING

Funderar du på att anlägga en våtmark och önskar tips och råd om hur man går tillväga, vad som gäller och vilka möjligheter i form av investeringsstöd som kan finnas? Eller har du kanske redan anlagt en våtmark och vill ha stöd och hjälp för bästa skötseln framöver? Under hösten finns möjligheten att få ett rådgivningsbesök av Leif Thörne som är kunnig inom området.

Kontakt och intresseanmälan
Johanna Petersson
johanna.petersson@lansstyrelsen.se
Telefon 010-223 62 35

Foto: Mostphotos

LÄNSSTYRELSEN HAR NY BESÖKSADRESS

På grund av en omfattande renovering har Länsstyrelsen under sommaren tillfälligt flyttat sin verksamhet till Brunnsgatan 1 i Jönköping. Återflytt beräknas ske i december 2022.

Mer information om öppettider hittar du på Länsstyrelsens webbplats. Du kan också alltid nå oss via e-post till jonkoping@lansstyrelsen.se eller telefon 010-223 60 00.

» lansstyrelsen.se/jonkoping

- Klimatklivet är ett enkelt sätt för företag som vill hjälpa klimatet
- Klimatklivets ansökan är enkel och besluten är snabba
- Klimatklivet är ett sätt för Sverige att ställa om
- Det finns pengar i Klimatklivet, utbetalning sker delvis i förskott
- Klimatklivet är både ett sätt att tjäna pengar och rädda miljön

Länsstyrelsen ger råd och hjälp med ansökan. Läs mer om Klimatklivet på länsstyrelsens webbplats: » lansstyrelsen.se/jonkoping

FÖLJ LÄNSSTYRELSEN

Följ oss i våra sociala kanaler. Vi finns på Facebook, Twitter och LinkedIn.

Tid för rotfruktsfest

När hösten kommer blir det skördetid. Rotfrukter är inte bara nyttiga och vackra, de är även väldigt användbara och har lång hållbarhet. Man tar vad man haver och det passar till allt från köttbullar till fisk, plättar eller bara som det är.

Text och foto Cornelia Mattiasson

ROTFRUKTSPYTT

4 portioner

- 100 g rotselleri
- 100 g kålrot
- 400 g små potatisar
- 2 st gula lökar
- vittlöksklyftor
- 100 g rödbetor
- 100 g morötter
- 100 g palsternacka
- olivolja
- salt
- peppar
- oregano eller
- färsk persilja

GÖR SÅ HÄR

Skala rotfrukterna, lök och vitlöken. Potatis och morötter kan vara oskalade om de är fina.

Skär allt i bitar, antingen i halvor eller i bitar om cirka 3x3 centimeter.

Olja in plåten lite lätt och lägg på allt blandat.

Rosta i mitten av ugnen på 200 grader i cirka en halvtimme, tills allt har fått en fin ljusbrun färg.

Efter 15 min rör man om allt försiktigt, håller på salt och peppar.

När det är klart i ugnen kan man ha lite mer olivolja på eller bara färsk persilja.

Ugn
200°C

ROTFRUKTSMOS

6 portioner

- 800 g potatis
- 200 g morötter
- 150 g kålrot
- 150 g palsternacka
- 150 g rotselleri
- en klick smör, 1 dl
- grädde eller
- vegetabilisk olja
- en nypa muskot
- salt
- peppar

Färska örter på moset är inte bara snyggt utan också nyttigt!

GÖR SÅ HÄR

Skala och skär ner allt i mindre bitar och koka det ihop i lättsaltat vatten.

Häll av vattnet.

Ta en stavmixer och mixa ihop med oljan eller smör och grädden till ett fluffigt mos.

Smaksätt med kryddorna.

Tillsammans utvecklar vi

FRAMTIDENS LANDSBYGD

www.framtidenslandsbygd.se